

Asia: HE 228/2016 vp

FINNWATCH RY:N LAUSUNTO

Finnwatch kiittää eduskunnan talousvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (jäljempänä *rahanpesulaki*), laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 228/2016 vp).

Uudistus rahanpesulaiksi sisältää säännökset tosiasiallisista edunsaajatiedoista, joiden avulla voidaan järjestelmällisesti puuttua rahanpesussa, korruptiossa ja veronkierrossa laajasti hyödynnettäviin anonyymeihin yhtiöihin ja järjestelyihin. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Finnwatch pitää tarpeellisena ja välttämättömänä hallituksen esittämää yhteisöjen tosiasiallisten edunsaajatietojen yleisöjulkisuutta ja niiden helppoa käytettävyyttä maksuttoman, sähköisen ja automaattisen asiointipalvelun (YTJ) kauttaⁱ.

Hallituksen esityksessä on kuitenkin merkittäviä puutteita, joiden korjaamiseksi Finnwatch esittää rahanpesulakiin seuraavat viisi parannusehdotusta:

- 1) Rekisteriin tulee kerätä tiedot yhteisöjen tosiasiallisista edunsaajista, joiden omistus ja äänioikeus yhteisössä on vähintään 10 prosenttia (suoraan tai välillisesti). Hallituksen esitys 25 prosentin määräysvaltakynnyksestä on liian korkea ja tekisi sääntelyn kiertämisen helpoksi omistusta hajauttamallaⁱⁱ. Osakeyhtiöiden tulee jo tällä hetkellä tehdä Verohallinnolle tilikausittain selkoa 10 prosentin osakeomistuksista, ja rahanpesulain mukaisten pankki- ja rahoitusalan ilmoitusvelvollisten tulee yhdysvaltalaisasiakkaiden osalta noudattaa Yhdysvaltojen FATCAⁱⁱⁱ-lainsäädännön mukaista 10 prosentin rajaa. Ehdottamamme 10 prosentin määräysvaltakynnys on siten yhdenmukainen olemassa olevien velvoitteiden kanssa ja olisi yksinkertaista implementoida ja noudattaa Suomen laaja omistajatietojen julkisuus huomioiden. Muutoksella ennakoitaisiin myös Euroopan komission rahanpesudirektiiviin ehdottamat muutokset omistusosuusrajan laskemisesta 10 prosenttiin tiettyjen yhtiöiden osalta. (*rahanpesulain 1 luvun 5 §*)
- 2) Poistetaan mahdollisuus ilmoittaa johtohenkilö yhteisön edunsaajaksi, jos edunsaaja ei ole tiedossa tai laissa tarkoitettuja edunsaajia ei ole. Mikäli rekisteriin saisi merkitä edunsaajatietona esimerkiksi toimitusjohtajan, yritys voisi helposti jättää selvittämättä ja/tai ilmoittamatta edunsaajansa varsinkin, kun yritystä ei edellytetä perustelevaan ratkaisua millään tavalla. Siksi rahanpesulaissa olisi säädettävä edellä mainituissa tapauksissa rekisteriin merkittäväksi, että *todellinen edunsaaja ei ole tiedossa*. Lisäksi yritykselle tulee säätää velvollisuus antaa *rekisterinpitäjälle (PRH) selvitys aktiivisen*

selontekovelvollisuuden täyttämisestä ja perustelut, miksi edunsaajaa ei ole voitu tunnistaa. Näin varmistetaan rekisteritietojen totuudenmukaisuus. korostetaan siinä olevat puutteet sekä tehostetaan yritysten selonottovelvollisuutta edunsaajistaan. (rahanpesulain 1 luvun 5 §:n 3 momentti)

- 3) Yhteisöjen selonottovelvollisuutta edunsaajistaan on tehostettava, jos niiden omistaja on ulkomainen oikeushenkilö. Hallituksen esityksen mukaan yhteisöjen on selonottovelvollisuus ei ulotu pitkiin omistusketjuihin. Kotimainen yhteisö voisi salata edunsaajatiedot helpostikin ketjuttamalla omistuksensa ulkomaisten oikeushenkilöiden kautta, sillä ulkomaisilla yhteisöillä ei välttämättä ole kotimaisia toimijoita vastaavaa velvollisuutta selvittää tosiasiallisia edunsaajiaan. Lain perusteluissa tulisi ainakin täsmentää, että näissä tilanteissa edunsaajarekisteriin merkitään, ettei edunsaaja ole tiedossa. Lisäksi yhteisön tulisi antaa 2-kohdassa esittämämme mukainen selvitys PRH:lle.
- 4) Edunsaajatietojen varmentamisesta tulisi säätää ainakin riskitapauksissa. Finnwatch pitää selvänä hallituksen esityksen ratkaisua siitä, että yhteisöllä on vastuu antamiensa tietojen oikeellisuudesta. Samoin ilmoitusvelvollisella tulee olla velvollisuus tunnistaa asiakkaidensa tosiasialliset edunsaajat siten, ettei se voi luottaa pelkästään edunsaajarekisterin tietoihin. Puutteellista hallituksen esityksessä on kuitenkin se, ettei siinä säädetä tavoista edunsaajatietojen varmentamiseksi. Mikäli henkilötietojen varmentaminen katsotaan hallinnollisesti liian raskaaksi rekisterinpitäjän taholta, puutetta voitaisiin kuitenkin lieventää *edellyttämällä ilmoitusvelvollisia ilmoittamaan viranomaisille, jos ne havaitsevat niiden saamien asiakkuustietojen perusteella rekisteritiedoissa virheitä tai puutteita (rahanpesulain 3 luvun 6 §).* Lisäksi laissa tulisi antaa *valtuutus rekisterinpitäjälle (PRH) tehdä henkilöllisyys- ja muita tarkastuksia edunsaajatietojen varmentamiseksi.*
- 5) Rekisterin käytettävyyden osalta laissa ja/tai sen perusteluissa olisi hyvä täsmentää, että edunsaajatiedot ovat yleisön saatavilla maksuttomasti ja reaaliaikaisesti sähköisen YTJ-tietopalvelun kautta avoimena datana. Perusteluihin olisi lisäksi hyvä kirjata erikseen, että YTJ:stä voidaan tehdä *hakuja myös edunsaajan nimellä.* Näin omistustiedot voidaan jäljittää kustannustehokkaalla tavalla monimutkaisissa omistusjärjestelyissä.

Finnwatch ry:n puolesta

Henri Telkki
Tutkija ja oikeudellinen asiantuntija
Finnwatch ry

- i Väärinkäytöstapauksissa omistukset piilotetaan usein hyvin monimutkaisten ja pitkien omistusketjujen ja -rakenteiden taakse. Siksi on välttämätöntä, ettei tietojen saamiseksi tarvitse esimerkiksi tehdä erillisiä tietopyyntöjä tai suorittaa maksuja erillisistä rekisteriotteista. Sähköinen ja automaattinen "itsepalvelu" säästää yritysten kustannuksia ja mahdollistaa tehokkaan kansalaisvalvonnan. Avoimelle datalle perustuva edunsaajarekisteri on jo käytössä esimerkiksi Isossa-Britanniassa. Euroopan komission tavoite on yhtenäistää ja yhdistää jäsenvaltioiden edunsaajarekisterit tulevaisuudessa, ja avoimen datan periaatteille perustuvalla tietopalvelulla ennakoitaisiin tämän tavoitteen toteutumista.
- ii Euroopan komission rahanpesudirektiiviä koskevan vaikutusarvioinnin mukaan 25 prosentin omistusraja on helppo kiertää, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0223&from=EN> (viitattu 29.11.2016). Esimerkiksi perhesuhteiden avulla omistus voitaisiin helposti jakaa neljän henkilön kesken. Sen sijaan omistuksen keinotekoinen hajauttaminen tätä useamman luottamusta edellyttävän henkilösuhteen avulla olisi käytännössä huomattavasti vaikeampi hallinnoida ja toteuttaa.
- iii Foreign Account Tax Compliance Act

